GENERALINIO ADVOKATO
MELCHIOR WATHELET IŠVADA,
pateikta 2016 m. kovo 17 d.[1]

Byla C-567/14

Genentech Inc.
prieš
Hoechst GmbH, buvusią Hoechst AG,
Sanofi-Aventis Deutschland GmbH

(Cour d'appel de Paris (Prancūzija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Ieškinys dėl arbitražo teismo sprendimo panaikinimo — Konkurencija — SESV 101 straipsnis — Kartelis — Neišimtinė patentų licencijavimo sutartis — Patentų pripažinimas negaliojančiais — Pažeidimo nebuvimas — Poveikis — Pareiga mokėti licencinį mokestį"

I – Įžanga

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su SESV 101 straipsnio išaiškinimu. *Cour d'appel de Paris* konkrečiai klausia, ar šiuo straipsniu draudžiama įpareigoti licenciatą pagal patento licencijavimo sutartį mokėti licencinius mokesčius per visą sutarties galiojimo laikotarpį iki jos nutraukimo, nors licencijuojamas patentas ar patentai nepažeisti ir nepripažinti negaliojančiais.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ieškinį dėl arbitražo teismo sprendimų panaikinimo byloje tarp *Genentech Inc.*, pagal Delavero teisę veikiančios bendrovės (Jungtinės Amerikos Valstijos) (toliau – *Genentech*), ir pagal Vokietijos teisę veikiančių bendrovių *Hoechst GmbH* (buvusi *Hoechst AG*, toliau – *Hoechst*) bei *Sanofi-Aventis Deutschland GmbH* (toliau – *Sanofi-Aventis*).

1 — Originalo kalba: prancūzų.

II – **Teisinis pagrindas**

A – *Sąjungos teisė*

3. SESV 101 straipsnyje nustatyta:

„1. Kaip nesuderinami su bendrąja rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje, būtent tie, kuriais:

a) tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos;

b) ribojama arba kontroliuojama gamyba, rinkos, technikos raida arba investicijos;

c) dalijamasi rinkomis arba tiekimo šaltiniais;

d) lygiaverčiams sandoriams su kitais prekybos partneriais taikomos nevienodos sąlygos, dėl ko jie patenka į konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį;

e) sutarčių sudarymas tik kitoms šalims priimant papildomus įsipareigojimus, kurių pobūdis arba komercinė paskirtis neturi nieko bendra su tokiu sutarčių dalyku.

2. Visi pagal šį straipsnį draudžiami susitarimai arba sprendimai savaime yra niekiniai.

3. Tačiau šio straipsnio 1 dalies nuostatos gali būti paskelbtos netaikytinomis:

— įmonių susitarimams arba tokių susitarimų rūšims;

— įmonių asociacijų sprendimams arba tokių sprendimų rūšims;

— suderintiems veiksmams arba tokių veiksmų rūšims,

kurie padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą arba skatinti technikos ar ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, ir kurie:

a) atitinkamoms įmonėms nenustato jokių apribojimų, nebūtinų šiems tikslams pasiekti;

b) nesuteikia tokioms įmonėms galimybės panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų daliai.“

B – *Prancūzijos teisė*

4. Civilinio proceso kodekso 1518 straipsnyje nustatyta:

„Dėl Prancūzijoje priimto tarptautinio arbitražo sprendimo gali būti pareiškiamas tik ieškinys dėl panaikinimo.“

5. Civilinio proceso kodekso 1520 straipsnyje nustatyta:

„Ieškinį dėl panaikinimo galima pareikšti tik jeigu:

1 arbitražo teismas klaidingai pripažino turintis jurisdikciją arba neturintis jurisdikcijos; arba

2 arbitražo teismas buvo sudarytas netinkamai; arba

3 arbitražo teismas priėmė sprendimą nesilaikydamas jam suteiktos funkcijos; arba

4 nebuvo laikomasi rungtyniškumo principo; arba

5 sprendimo pripažinimas arba vykdymas prieštarauja tarptautinei viešajai tvarkai.“

III – **Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudicinis klausimas**

6. 1992 m. rugpjūčio 6 d. pagal Vokietijos teisę veikianti bendrovė *Behringwerke AG* (toliau – *Behringwerke*)[2] suteikė *Genentech* neišimtinę pasaulinę licenciją (toliau – licencinė sutartis) naudoti žmogaus citomegalo viruso (ŽCV) aktyvatorių, leidžiantį padidinti ląstelėse vykstančių procesų, naudojamų baltymų gamybai, veiksmingumą (toliau – aktyvatorius). Dėl šios technologijos 1992 m. balandžio 22 d. buvo išduotas Europos patentas Nr. EP 0173 177 53 (toliau – patentas EP 177), o dar du patentai atitinkamai 1998 m. gruodžio 15 d. ir 2001 m. balandžio 17 d. išduoti Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – patentas US 522 ir patentas US 140). 1999 m. sausio 12 d. Europos patentų tarnyba (EPT) pripažino patentą EP 177 negaliojančiu.

7. Licencinei sutarčiai buvo taikoma Vokietijos teisė.

8. Iš licencinės sutarties 3.1 straipsnio matyti, kad *Genentech* už teisę naudoti aktyvatorių įsipareigojo mokėti:

— vienkartinį 20 000 Vokietijos markių (DEM) (maždaug 10 225 EUR) mokestį už licencijos išdavimo išlaidas,

— metinį fiksuotą 20 000 DEM (maždaug 10 225 EUR) mokestį, skirtą mokslo tyrimams,

— vadinamąjį „einamąjį“ 0,5 % mokestį, mokamą nuo „galutinių produktų“ pardavimo vertės[3] (toliau – einamasis mokestis).

9. *Genentech* sumokėjo vienkartinį mokestį ir metinį mokestį, tačiau niekada nemokėjo einamojo mokesčio.

10. 2008 m. birželio 30 d. *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* užklausė *Genentech* dėl galutinių produktų, pagamintų naudojant patentuotas medžiagas ir procesus, suteikiančius teisę į einamųjų mokesčių mokėjimą.

2 — Vėliau *Behringwerke* perleido savo teises *Hoechst*. Nuo 2005 m. liepos mėn. *Hoechst* tapo *Sanofi-Aventis*, kuriai priklauso 100 % jos kapitalo, patronuojamąja bendrove.

3 — Licencinėje sutartyje ši sąvoka apibrėžiama kaip „komerciškai paklausios prekės, kurių sudėtyje yra produkto, kuriam taikoma licencija, parduodamos tokia forma, kuria jas galima skirti pacientams gydymo tikslais arba naudoti diagnostikos procedūrose, ir kurių nesiekiama pardavinėti ir kurios nepardavinėjamos naujos formos suteikimo, perdirbimo, perpakavimo ar perženklinimo tikslais prieš jas naudojant“. Pagal šią sutartį sąvoka „licencijuotas produktas“ reiškia „medžiagas (įskaitant organizmus), kurių gamyba, naudojimas ar pardavimas, jei nebūtų šios sutarties, pažeistų vieną ar kelis galiojančius apibrėžties punktus, įtrauktus į su licencijuotais patentais susijusias teises“.

11. 2008 m. rugpjūčio 27 d. laišku *Genentech* pranešė *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, kad nutraukia licencinę sutartį ir kad nutraukimas įsigalios po dviejų mėnesių [4].

12. 2008 m. spalio 24 d. manydamos, kad siekdama pagaminti *Rituxan* ® [5] ir kitus vaistus *Genentech* naudojo aktyvatorių rekombinuotai baltymų sintezei ir nemokėjo einamųjų mokesčių nuo visų šių vaistų pardavimo, todėl pažeidė licencinę sutartį, *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* pagal licencinės sutarties 11 straipsnyje nustatytą arbitražinę išlygą pareiškė arbitražinį ieškinį *Genentech* Tarptautinių prekybos rūmų Tarptautiniame arbitražo teisme, šis buvo įregistruotas numeriu 15900/JHN/GFG.

13. 2008 m. spalio 27 d. *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* pareiškė *Genentech* ir *Biogen* (buvusi – *Biogen Idec*) ieškinį *United States District Court for the Eastern District of Texas* (Jungtinių Amerikos Valstijų Teksaso rytų apygardos teismas, Jungtinės Amerikos Valstijos) dėl patentų US 522 ir US 140 pažeidimo. *Genentech* ir *Biogen Idec* tą pačią dieną kreipėsi į *United States District Court for the Northern District of California* (Jungtinių Amerikos Valstijų Kalifornijos šiaurės apygardos teismas, Jungtinės Amerikos Valstijos) dėl šių patentų pripažinimo negaliojančiais.

14. Abu šie ieškiniai buvo nagrinėjami *United States District Court for the Northern District of California* (Jungtinių Amerikos Valstijų Kalifornijos šiaurės apygardos teismas) sujungus bylas.

15. 2011 m. kovo 11 d. *United States District Court for the Northern District of California* (Jungtinių Amerikos Valstijų Kalifornijos šiaurės apygardos teismas) iš esmės nusprendė, kad nagrinėjami patentai nepažeisti ir atmetė ieškinį dėl patentų pripažinimo negaliojančiais, laikydamasis nuomonės, kad *Genentech* nepavyko pateikti reikiamų įrodymų. Šis sprendimas buvo patvirtintas 2012 m. kovo 22 d. *United States Court of Appeals for the Federal Circuit* (Jungtinių Amerikos Valstijų federalinės apygardos apeliacinis teismas, Jungtinės Amerikos Valstijos) sprendimu ir įsiteisėjo.

16. 2012 m. rugsėjo 5 d. trečiuoju daliniu sprendimu (toliau – trečiasis dalinis sprendimas) [6] šalių pasirinktas vienintelis arbitras nutarė [7], kad *Genentech* gamino *Rituxan* ®, „kurį laiką neteisėtai arba teisėtai naudodama patentuotą aktyvatorių“ pagal [patentą EP 177], o vėliau – [patentus US 522 ir US 140] <…>“ [8], ir tuo remdamasis patvirtino *Genentech* pareigą sumokėti *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* einamuosius mokesčius nuo *Rituxan* ® ir tų pačių savybių turinčių produktų pardavimo [9].

4 — Licencinės sutarties 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „licenciatas gali nutraukti šią sutartį ir pagal ją suteiktas licencijas, pranešdamas apie tai *Behringwerke* prieš du (2) mėnesius, jeigu licenciatas nusprendžia nebenaudoti pagal šią sutartį suteiktos licencijos“.

5 — *Rituxan* ® veiklioji medžiaga yra rituksimabas. Šis vaistas teikiamas Jungtinių Amerikos Valstijų rinkai nuo 1998 m. komerciniu pavadinimu *Rituxan* ®, o Europos Sąjungoje – komerciniu pavadinimu *MabThera* ®. Iš *Genentech* ir *Hoechst* bei *Sanofi-Aventis* atsakymų į Teisingumo Teismo raštu pateiktus klausimus matyti, kad šioje byloje nagrinėjami arbitražo teismo sprendimai susiję su *Rituxan* ® pasauliniais pardavimais, įskaitant šio vaisto pardavimą pavadinimu *MabThera* ®.

6 — Trečiojo dalinio sprendimo originalo kalba yra anglų. *Genentech* prie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ir Teisingumo Teismo bylos medžiagos pridėjo „laisvą“ jo vertimą į prancūzų kalbą ir juo bus naudojamasi šioje išvadoje.

7 — Žr. trečiojo dalinio sprendimo 322–330 punktus.

8 — Žr. trečiojo dalinio sprendimo 326 punktą.

9 — Žr. trečiojo dalinio sprendimo 114 punktą.

17. Vienintelis arbitras nusprendė, kad iš pradžių *Genentech* norėjo naudoti aktyvatorių ir nebūti laikoma pažeidėja [10], todėl buvo sudaryta licencinė sutartis. Iš to, kaip nurodė vienintelis arbitras, buvo galima spręsti, kad licencinės sutarties komercinis tikslas [11] buvo išvengti bet kokio proceso dėl patentų US 522 ir US 140 galiojimo per visą licencinės sutarties galiojimo laikotarpį [12]. Minėto arbitro teigimu, „tokia situacija negalėjo tęstis amžinai, nes vienai iš šalių buvo numatyta galimybė gana greitai nutraukti [licencinę sutartį] <...>“ [13].

18. Kaip nurodė vienintelis arbitras, įregistravus patentą tokia licenciatė, kokia yra *Genentech*, galėjo papildomai apsidrausti, įsigydama šio patento naudojimo licenciją, skirtingai nei trečiasis asmuo, kuris galėjo būti atgrasytas nuo konkuravimo su licenciatu. Todėl vienintelis arbitras nusprendė, kad pagal licencinę sutartį patentų įregistravimas buvo svarbi aplinkybė nustatant komercinio pagrindo sudaryti nagrinėjamą licencinę sutartį buvimą, o jų galiojimo klausimas neturėjo reikšmės. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad ginčas dėl patentų galėjo trukti daug metų, kaip rodo Jungtinėse Amerikos Valstijose lygiagrečiai nagrinėjamos bylos, dėl to galėjo būti patiriama didelių išlaidų [14]. Taigi tokia bendrovė, kokia yra *Genentech*, buvo suinteresuota sudaryti tokią sutartį.

19. Todėl vienintelis arbitras nusprendė, kad pagal licencinę sutartį atliktų arba mokėtinų mokėjimų nebuvo galima susigrąžinti arba jie liko mokėtini tuo atveju, jeigu patentas būtų pripažintas negaliojančiu arba nebūtų pažeistas vykdant licencinės sutarties naudos gavėjo veiklą [15]. Kadangi licencinės sutarties komercinis tikslas buvo išvengti bet kokio teisminio ginčo dėl patentų, vienintelis arbitras manė, kad galutinis procedūros, susijusios su patentu, rezultatas neįpareigotų licenciaro, jeigu patentas būtų pripažintas negaliojančiu, grąžinti gautų licencinių mokesčių, o licenciatas nebūtų atleistas nuo pareigos mokėti šiuos mokesčius, jeigu nebūtų jų sumokėjęs, kaip tai padarė *Genentech*.

20. Remdamasis tokiais argumentais, minėtas arbitras nusprendė, kad pagal licencinę sutartį *Genentech* turėjo mokėti einamuosius mokesčius *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* nuo *Rituxan* ®, pagaminto laikotarpiu nuo 1998 m. gruodžio 15 d. (patento US 522 išdavimo data) iki 2008 m. spalio 28 d. (licencinės sutarties nutraukimo data) [16], pardavimo.

21. Jis taip pat priteisė *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* 391 420,36 EUR ir 293 565,27 JAV dolerių (USD) (maždaug 260 000 EUR) atstovavimo išlaidų iš *Genentech*, patirtų per laikotarpį nuo 2011 m. birželio 9 d. iki 2012 m. rugsėjo 5 d.

22. Galiausiai vienintelis arbitras nutarė, kad dėl mokėtinų mokesčių sumos, arbitražo išlaidų ir kitų atstovavimo išlaidų nuspręs priimdamas galutinį sprendimą.

23. 2013 m. vasario 25 d. vienintelis arbitras priėmė galutinį sprendimą ir įpareigojo *Genentech* sumokėti *Hoechst* 108 322 850 EUR ir paprastąsias palūkanas kaip kompensaciją, 211 250 EUR arbitražo išlaidų, 634 649,88 EUR ir 555 907,23 USD (maždaug 490 778 EUR) kaip atstovavimo išlaidas [17].

10 — Žr. trečiojo dalinio sprendimo 299 punktą.

11 — Vienintelis arbitras laikėsi nuomonės, kad pagal Vokietijos teisę, taikytiną licencinei sutarčiai, sutartys turi būti aiškinamos ne tik pagal jų nuostatas, bet ir pagal genezę, sisteminį kontekstą ir komercinį tikslą (šiuo klausimu žr. trečiojo dalinio sprendimo 255 punktą). Jis padarė išvadą, kad komercinius motyvus, paskatinusius šalis sudaryti licencinę sutartį, lėmė tai, kad jos sudarymo metu *Behringwerke* buvo patentavusi išradimą (t. y. turėjo patentą EP 177), o *Genentech* norėjo jį panaudoti komerciniais tikslais, nerizikuodama pažeisti patento (šiuo atžvilgiu žr. trečiojo dalinio sprendimo 258 punktą). Kaip nurodė vienintelis arbitras, patento galiojimo klausimas neturėjo reikšmės pagal Vokietijos teisę, nes pagal ją sutartinė teisė į mokesčių mokėjimą pripažįstama licencinėje sutartyje, nors nagrinėjamas patentas būtų galutinai pripažintas negaliojančiu. Jis nusprendė, kad pagal Vokietijos teisę asmuo taip pat gali suteikti licenciją nepatentuotam arba nepatentuotinam išradimui (šiuo atžvilgiu žr. trečiojo dalinio sprendimo 292 punktą).

12 — Šiuo klausimu u žr. trečiojo dalinio sprendimo 307 punktą.

13 — Šiuo klausimu žr. trečiojo dalinio sprendimo 308 punktą.

14 — Šiuo klausimu žr. trečiojo dalinio sprendimo 313 punktą.

15 — Šiuo klausimu žr. trečiojo dalinio sprendimo 314 punktą.

16 — Šiuo atžvilgiu žr. trečiojo dalinio sprendimo 161 punktą ir rezoliucinės dalies 1 punktą.

17 — Šios sumos nebuvo pakeistos sprendimu ir priedu, pridėtu prie 2013 m. vasario 25 d. priimto galutinio sprendimo, susijusiu su *Genentech* bendrovei *Hoechst* mokėtinų palūkanų apskaičiavimu (toliau – priedas).

24. Galutinio sprendimo 219 punkte vienintelis arbitras pažymėjo, jog per procedūrą *Genentech* pavėluotai teigė, jog „*Hoechst* pastangos aiškinti [licencinę sutartį] taip, kad pagal ją ši bendrovė gali susirinkti einamuosius mokesčius, neatsižvelgiant į tai, ar tariamai licencijuoti produktai [buvo] saugomi licencijuotų patentų, pažeidė *Europos Sąjungos antimonopolinius teisės aktus*“.

25. Šiuo klausimu vienintelis arbitras nusprendė, kad „*Genentech* nenurodė, *kaip* būtų pažeista [Sąjungos konkurencijos teisė] <...> jeigu ji pralaimėtų šią bylą arbitraže. Pagal Vokietijos licencijų teisę leidžiamos licencinės sutartys siekiant panaudoti nepatentuotą praktinę patirtį ir šiuo tikslu gali būti numatomi licenciniai mokesčiai. To negalima pakeisti teigiant, juo labiau neargumentuotai, kad šia licencija pažeidžiama [Sąjungos konkurencijos teisė]“ [18].

26. *Genentech*, remdamasi Civilinio proceso kodekso 1518 ir 1520 straipsniais, pareiškė ieškinį *Cour d'appel de Paris* dėl trečiojo dalinio sprendimo, Galutinio sprendimo ir jo priedo panaikinimo.

27. 2013 m. spalio 3 d. nutartimi *Cour d'appel de Paris* atmetė *Genentech* prašymą sujungti bylas dėl trečiojo dalinio sprendimo, Galutinio sprendimo ir jo priedo panaikinimo.

28. Nagrinėdamas bylą dėl trečiojo dalinio sprendimo panaikinimo *Cour d'appel de Paris* kelia klausimą dėl licencinės sutarties atitikties SESV 101 straipsniui. Jis nurodo, jog vienintelis arbitras laikėsi nuomonės, kad licencinės sutarties galiojimo laikotarpiu licenciatas turėjo mokėti joje numatytus mokesčius, nors patento ar patentų negaliojimas buvo taikomas atgaline data. Jam kyla klausimas, ar tokia sutartimi pažeidžiamos SESV 101 straipsnio nuostatos, nes pagal ją licenciatas įpareigojamas mokėti mokesčius, kurie dabar jau neturi pagrindo dėl patento ar patentų, susijusių su suteiktomis teisėmis, negaliojimo, todėl jo padėtis tampa „nepalanki konkurenciniu požiūriu“.

29. Šiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Paris* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar SESV 101 straipsnio nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiama patentų pripažinimo negaliojančiais atveju vykdyti licencijos sutartį, pagal kurią licenciatas privalo mokėti mokestį tik už tai, kad naudojasi su licencijuotais patentais susijusiomis teisėmis?“

30. 2015 m. lapkričio 18 d. nutartimi *Cour de cassation* (Prancūzija) pripažino *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* kasacinį skundą dėl 2014 m. rugsėjo 23 d. *Cour d'appel de Paris* sprendimo, kuriame numatyta pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui, nepriimtinu.

IV – **Procesas Teisingumo Teisme**

31. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo užregistruotas Teisingumo Teismo kanceliarijoje 2014 m. gruodžio 9 d. Pastabas raštu pateikė *Genentech*, *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, Prancūzijos, Ispanijos ir Nyderlandų vyriausybės, taip pat Europos Komisija.

32. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 61 straipsnio 1 dalį šalių buvo paprašyta raštu atsakyti į Teisingumo Teismo klausimus, ir jos tai padarė 2015 m. gruodžio 18 d.

33. 2016 m. sausio 20 d. įvyko posėdis, per kurį *Genentech*, *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, Prancūzijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija pateikė žodines pastabas.

18 — Žr. galutinio sprendimo 222 punktą.

V – **Analizė**

A – *Dėl priimtinumo*

1. Dėl pateikto klausimo ryšio su pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis

34. *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, taip pat Prancūzijos vyriausybė mano, kad prejudicinis klausimas yra grindžiamas klaidinga faktine prielaida. Iš tiesų, kiek jis susijęs su licencinės sutarties atitiktimi SESV 101 straipsniui „*patentų* pripažinimo negaliojančiais atveju“ [19], negaliojančiu 1999 m. sausio 12 d. buvo pripažintas tik patentas EP 177, bet ne patentai US 522 ir US 140 [20]. Todėl prejudicinis klausimas netenka prasmės ir jį reikia pripažinti nepriimtinu.

35. Mano nuomone, tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo klausime nurodo „patentų“ (daugiskaita) pripažinimą negaliojančiais, nors negaliojančiu buvo pripažintas tik vienas patentas, nereiškia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą grindžiamas klaidinga faktine prielaida.

36. Iš tiesų iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas puikiai žino tai, kad patentai US 522 ir US 140 nebuvo pripažinti negaliojančiais.

37. Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašymo priimti prejudicinį sprendimą 2 puslapyje nurodo, kad dėl technologijos, kuriai taikoma licencinė sutartis, „išduota daug patentų, pirma, 1992 m. balandžio 22 d. išduotas Europos patentas [EP 177], *kurį vėliau* 1999 m. sausio 12 d. *panaikino* Europos patentų tarnyba dėl naujumo nebuvimo, antra, 1998 m. gruodžio 15 d. išduotas patentas [US 520], o galiausiai 2001 m. balandžio 17 d. – patentas [US 140] [21]. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas niekur neužsimena apie patentų US 522 ir US 140 pripažinimą negaliojančiais.

38. Be to, prašymo priimti prejudicinį sprendimą 3 puslapyje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo 2011 m. kovo 11 d. *United States District Court for the Northern District of California* (Jungtinių Amerikos Valstijų Kalifornijos šiaurės apygardos teismas) sprendimą, kuriame, minėto teismo teigimu, buvo nuspręsta, „kad *Rituxan* ® nėra aptariamų patentų pažeidimas“. Remiantis tuo darytina išvada, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui buvo žinomas šio sprendimo, kuriuo taip pat atmestas ieškinys dėl patentų US 522 ir US 140 pripažinimo negaliojančiais, turinys [22].

39. Galiausiai, nors vienintelis arbitras trečiojo dalinio sprendimo 193 ir 194 punktuose nurodė, kad *United States District Court for the Northern District of California* (Jungtinių Amerikos Valstijų Kalifornijos šiaurės apygardos teismas) pripažino patentus US 522 ir US 140 negaliojančiais, galutiniame sprendime šios klaidos nebėra. Atvirkščiai, Galutinio sprendimo 50 punkte vienintelis arbitras labai aiškiai nurodė, kad *Genentech* ieškinys, kuriuo buvo prašoma pripažinti patentus US 522 ir US 140 negaliojančiais, atmestas.

19 — Išskirta mano.

20 — Žr. šios išvados 6 punktą.

21 — Išskirta mano.

22 — Žr. šios išvados 13–15 punktus.

40. Nors trys ieškiniai dėl negaliojimo, pareikšti *Cour d'appel de Paris* dėl trečiojo dalinio sprendimo, Galutinio sprendimo ir jo priedo, nesujungti [23], iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos aišku, kad visi trys ieškiniai yra susiję. Iš tiesų prašyme priimti prejudicinį sprendimą pats jį pateikęs teismas šiuos tris sprendimus laiko viena visuma [24]. Taigi aišku, kad jokios klaidingos faktinės prielaidos nepadaryta.

41. Bet kuriuo atveju, nepaisant to, ar klaidinga faktinė prielaida buvo padaryta, ar ne, tai neturi jokios įtakos mano toliau siūlomam atsakymui į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, vienodai susijusį su patento (šiuo atveju – patento EP 177) pripažinimo negaliojančiu ir su patento (šiuo atveju – patentų US 522 ir US 140) nepažeidimo atveju.

42. Iš tiesų, kaip Komisija nurodė atsakydama į Teisingumo Teismo raštu pateiktus klausimus, „vienintelis arbitras trečiajame daliniame sprendime nutarė, kad [licencine] sutartimi nebuvo siekiama numatyti mokesčių grąžinimo ar nereikalavimo, jeigu kai kurie patentai vėliau būtų pripažinti negaliojančiais arba nepažeistais. Šios sutarties, aiškinamos atsižvelgiant į Vokietijos teisę ir šalių derybų eigą, tikslas buvo apsaugoti patento (-ų) naudotoją, t. y. *Genentech*, nuo bylos dėl patento (-ų), kuri galėjo trukti ilgai ir daug kainuoti. Iš to darytina išvada, jog tai, kad amerikietiškieji patentai galėjo būti laikomi negaliojančiais arba nepažeistais, nepakeičia *Genentech* pareigos mokėti licencini[ų] mokesči[ų] apimties".

2. Dėl Teisingumo Teismo galimybės pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui

43. *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, taip pat Prancūzijos vyriausybė mano, kad Teisingumo Teismas negali pateikti naudingo atsakymo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

44. Šiuo atžvilgiu Prancūzijos vyriausybė teigia, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą tiksliai nenurodytos faktinės ir teisinės aplinkybės, kurios yra būtinos taikant SESV 101 straipsnį, ir, be kita ko, nurodo 2004 m. balandžio 27 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 772/2004 dėl [SESV 101] straipsnio 3 dalies taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms [25], pavyzdžiui, realios nagrinėjamos rinkos veikimo sąlygos ir struktūra, licencinės sutarties pobūdis (konkurentų sutartis ar abipusis susitarimas) ir šiai sutarčiai taikomos Vokietijos teisės aspektai.

45. Manau, kad šiuos argumentus reikia atmesti, nes padarysiu išvadą, kad, remiantis Sprendimu *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195), pagal SESV 101 straipsnio 1 ir 2 dalis trečiojo dalinio sprendimo nereikia panaikinti [26]. Pagal Prancūzijos vyriausybės minėtus išimčių reglamentus [27] SESV 101 straipsnio 3 dalis taikoma technologijų perdavimo susitarimų, kuriuose dalyvauja ne daugiau kaip dvi įmonės, ir su jais susijusių suderintų veiksmų, *kuriems taikoma SESV 101 straipsnio 1 dalis*, kategorijoms, o aš manau, kad šioje byloje nagrinėjamu atveju taip nėra.

46. Bet kuriuo atveju laikausi nuomonės, kad jeigu Teisingumo Teismas nepritartų mano išvadai, jis neturėtų pakankamai duomenų tokiai analizei atlikti.

47. Tik jeigu Teisingumo Teismas nepritartų mano išvadai, galima būtų pripažinti nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, susijusį su minėtų išimčių reglamentų taikymu.

23 — Žr. šios išvados 27 punktą.

24 — Žr., be kita ko, *Genentech* reikalavimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme (jie pakartoti prašyme priimti prejudicinį sprendimą) panaikinti trečiąjį dalinį sprendimą, galutinį sprendimą ir jo priedą.

25 — OL L 123, p. 11; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 74.

26 — Žr. šios išvados 84–97 punktus.

27 — Visų trijų nagrinėjamų reglamentų teisinis pagrindas yra 1965 m. kovo 2 d. Tarybos reglamentas Nr. 19/65/EEB dėl [SESV 101] straipsnio 3 dalies taikymo tam tikroms susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims (OL 36, 1965, p. 533; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 11).

3. Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo įgaliojimų kreiptis į Teisingumo Teismą

48. *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* teigia, kad į prejudicinį klausimą neįmanoma atsakyti nepažeidus Prancūzijos teisės, pagal kurią tarptautinių arbitražo teismų sprendimus draudžiama persvarstyti iš esmės, nebent būtų aiškiai pažeista viešoji tarptautinė tvarka [28].

49. Jeigu nėra tokio aiškaus pažeidimo (kaip kartelio atveju), *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* atskiria atvejį, kai tarptautinio arbitražo teismo sprendime nieko nenurodoma dėl įmonių susitarimo atitikties SESV 101 straipsniui, ir šiuo atveju galėtų būti pakenkta konkurencijos teisės veiksmingumui, ir atvejį, kai šis klausimas iškeliamas tarptautinio arbitražo teismo sprendime. Jų nuomone, antruoju atveju, kuris yra susiklostęs šioje byloje, norint atsakyti į pateiktą prejudicinį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikėtų persvarstyti trečiąjį dalinį sprendimą iš esmės, nes negaliojimo pagrindas, dėl kurio pateiktas minėtas klausimas, buvo iškeltas ir aptartas vienintelio arbitro nagrinėjamoje byloje.

50. Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams bendradarbiaujant pagal SESV 267 straipsnį tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes turi įvertinti prejudicinio sprendimo reikalingumą, kad galėtų priimti savo sprendimą, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą.

51. Jeigu nacionalinių teismų pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės nuostatos aiškinimu, Teisingumo Teismas iš esmės turi priimti sprendimą, nebent akivaizdu, kad iš tikrųjų prašymu priimti prejudicinį sprendimą jo prašoma išspręsti dirbtinį ginčą arba pateikti konsultacinę nuomonę bendraisiais ar hipotetiniais klausimais, kad prašymas išaiškinti Sąjungos teisę visiškai nesusijęs su bylos aplinkybėmis ar dalyku arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ar teisines aplinkybes, būtinas naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus [29].

52. Mano nuomone, nė viena aplinkybė nerodo, kad pateiktas klausimas yra hipotetinis ar prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamos bylos, kuri susijusi su SESV 101 straipsniu, faktinėmis aplinkybėmis ar dalyku. Be to, manau, kad Teisingumo Teismas turi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinas naudingai atsakyti į jam pateiktą klausimą.

53. Tik dėl išsamumo dar norėčiau pažymėti, kad *Cour de cassation* pripažino nepriimtinu *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* kasacinį skundą dėl *Cour d'appel de Paris*, nusprendusio pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą, 2014 m. rugsėjo 23 d. sprendimo.

54. Todėl man prejudicinis klausimas atrodo priimtinas ir į jį reikia atsakyti.

28 — Žr. 2004 m. lapkričio 18 d. *Cour d'appel de Paris* Sprendimą *Thalès*, RG Nr. 2002/19606, p. 9; 2008 m. birželio 4 d. *Cour de cassation* pirmosios civilinių bylų kolegijos Sprendimą *Cytec*, Nr. 06-15.320, Bull. civ. I, Nr. 162, p. 4.

29 — Žr. Nutartį *EBS Le Relais Nord-Pas-de-Calais* (C-240/12, EU:C:2013:173, 12 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

B – *Dėl esmės*

1. Dėl tarptautinių arbitražo teismų sprendimų kontrolės apimties atsižvelgiant į Europos viešosios tvarkos normas

55. Savo rašytinėse pastabose Prancūzijos vyriausybė primena, jog Sprendimo *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) 32 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybių narių teismų atliekama tarptautinių arbitražo teismų sprendimų, kuriuose keliami Sąjungos teisės klausimai, kontrolė gali būti „platesnė arba siauresnė, atsižvelgiant į konkretų atvejį“, paisant valstybių narių taisyklių, kurias jos yra priėmusios, kai įgyvendino savo procesinę autonomiją. Tuo remdamasi Prancūzijos vyriausybė teigia, kad Prancūzijos teisės normos, pagal kurias Prancūzijos teismai negali persvarstyti tarptautinių arbitražo teismų sprendimų iš esmės ir, nagrinėdami tokį ieškinį dėl tarptautinio arbitražo teismo sprendimo panaikinimo, kaip nagrinėjamasis šioje byloje, gali tikrinti tik tai, ar yra padarytas „aiškus“ tarptautinės viešosios tvarkos pažeidimas [30], atitinka Sąjungos teisėje įtvirtintą veiksmingumo principą.

56. *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* teigia [31], kad nors Sprendime *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinis teismas, nagrinėdamas ieškinį dėl tarptautinio arbitražo teismo sprendimo panaikinimo, pagal savo vidaus proceso normas turėtų patenkinti ieškinį dėl panaikinimo, grindžiamą SESV 101 straipsnio pažeidimu, pagal nagrinėjamas Prancūzijos proceso teisės normas tarptautinių arbitražo teismų sprendimus draudžiama persvarstyti iš esmės ir ši kontrolė gali apimti tik „aiškų“ pažeidimą [32].

57. Tačiau, kaip nurodo *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, kadangi galimo licencinės sutarties prieštaravimo SESV 101 straipsniui klausimas buvo iškeltas ir aptartas vienintelio arbitro nagrinėtoje byloje ir šis arbitras jį atmetė, į prejudicinį klausimą neįmanoma atsakyti nepersvarsčius trečiojo dalinio sprendimo iš esmės, nes tokia licencinė sutartis, kaip nagrinėjamoji šioje byloje, savo tikslu negalėjo riboti SESV 101 straipsnio, taigi negalėjo lemti aiškaus SESV 101 straipsnio pažeidimo.

58. Mano nuomone, tarptautinių arbitražo teismų sprendimų kontrolės apimties apribojimai Prancūzijos teisėje [33], kuriuos nurodė *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* ir Prancūzijos vyriausybė, t. y. aiškus tarptautinės viešosios tvarkos pažeidimo pobūdis ir negalimumas tikrinti tarptautinio arbitražo teismo sprendimo dėl panašaus pažeidimo, jeigu viešosios tvarkos klausimas buvo iškeltas ir aptartas arbitražo teisme, prieštarauja Sąjungos teisės veiksmingumo principui.

59. Kalbant apie tarptautinių arbitražo teismų sprendimų atitikties Sąjungos teisei kontrolę remiantis viešosios tvarkos išlyga, kurią Teisingumo Teismas nustatė Sprendime *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269), kaip ir šiuo atveju, susijusiame su ieškiniu dėl tarptautinio arbitražo teismo sprendimo panaikinimo, grindžiamu prieštaravimu viešajai tvarkai, ir kurią jis patvirtino Sprendime *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316), dėl prašymo pripažinti ir vykdyti tarptautinio arbitražo teismo sprendimą,

30 — Žr. *Cour de cassation*, pirmoji civilinių bylų kolegija, 2008 m. birželio 4 d. Sprendimas *Cytec*, Nr. 06-15.320, Bull. civ. I, Nr. 162, p. 4.

31 — Žr. šios išvados 48 ir 49 punktus.

32 — Žr. 2004 m. lapkričio 18 d. *Cour d'appel de Paris* sprendimą *Thalès*, RG Nr. 2002/19606, p. 9. Šis sprendimas buvo patvirtintas Sprendimu *Cytec* (2008 m. birželio 4 d. *Cour de cassation* pirmosios civilinių bylų kolegijos Sprendimas *Cytec*, Nr. 06-15.320, Bull. civ. I, Nr. 162, p. 4). Abi bylos susijusios su Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimu.

33 — Kadangi ieškinys dėl panaikinimo pagal Civilinio proceso kodekso 1520 straipsnį yra susijęs su Prancūzijoje priimtais tarptautinių arbitražo teismų sprendimais, tikrinamas pats tarptautinio arbitražo teismo sprendimas, o ne pamatinis dokumentas, kuriame nustatyta arbitražinė išlyga, kuria remiantis kreiptasi į arbitražą, šiuo atveju – licencinė sutartis. Tarptautinių arbitražo teismų sprendimai tikrai yra ne įmonių susitarimai, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnį, o tarptautinių teismų sprendimai, nesiejami su jokia valstybės teisine sistema ir priskiriami tarptautinio arbitražo sistemai (žr. 2015 m. liepos 8 d. *Cour de cassation* pirmosios civilinių bylų kolegijos Sprendimą *Ryanair*, Nr. 13-25.846, ECLI:FR:CCASS:2015:C100797; šiuo atžvilgiu taip pat žr. 1994 m. kovo 23 d. *Cour de cassation* pirmosios civilinių bylų kolegijos Sprendimą *Hilmarton Ltd*, Nr. 92-15137, Bull. civ. I, Nr. 104, p. 79; 2007 m. birželio 29 d. *Cour de cassation* Sprendimą *PT Putrabali Adyamulia*, Nr. 05-18053, Bull. civ. I, Nr. 250). Vis dėlto iš Sprendimo *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) aiškiai matyti, kad tarptautinio arbitražo teismo sprendimą reikia panaikinti, jeigu juo leidžiama vykdyti SESV 101 straipsniui prieštaraujantį įmonių susitarimą, nors pats tarptautinio arbitražo teismo sprendimas nėra įmonių susitarimas. Jeigu būtų kitaip, šalys galėtų išvengti SESV 101 straipsnio taikymo antikonkurenciniams susitarimams, įtraukdamos į juos arbitražines išlygas.

kuris buvo ginčijamas dėl viešosios tvarkos motyvų, reikia priminti, kad, kaip nurodo Teisingumo Teismas, vadinamieji „tradiciniai“ [34] arbitražo teismai nėra valstybių narių teismai, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį. Todėl jie negali pateikti prejudicinių klausimų. Tad būtent valstybių narių teismai, kaip jie suprantami pagal SESV 267 straipsnį, prireikus pasitelkdami prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmą [35], nagrinėja (tarptautinių arba netarptautinių) arbitražo teismų sprendimų atitiktį Sąjungos teisei, jeigu kreipiamasi dėl šių sprendimų panaikinimo [36], paskelbimo vykdytinais [37], arba bet kurios kitos taikytinoje nacionalinėje teisėje numatytos teisių gynimo priemonės ar kontrolės būdo.

60. Kitaip tariant, pagal tarptautinių arbitražo teismų sprendimų atitikties materialinei Sąjungos teisei kontrolės pagal viešosios tvarkos išlygą sistemą, nesvarbu, ar būtų pareikštas ieškinys dėl tokio sprendimo pripažinimo ir vykdymo, ar dėl jo panaikinimo, kontrolė turi būti atliekama galutiniu etapu, t. y. ją turi atlikti valstybių narių teismai, o ne pirminiu etapu arbitražo teismai [38].

61. Iš tiesų tarptautinio komercinio arbitražo arbitrų užduotis yra teisingai aiškinti ir taikyti šalis siejančią sutartį. Atliekant šią užduotį, arbitrams gali tekti natūraliai taikyti Sąjungos teisę, jeigu ji yra sutarčiai taikytinos teisės (*lex contractus*) arba arbitražui taikytinos teisės (*lex arbitri*) dalis. Tačiau Europos viešosios tvarkos normų laikymąsi turi tikrinti valstybių narių teismai, o ne arbitrai, nagrinėdami ieškinį dėl panaikinimo arba per pripažinimo ir vykdymo procedūrą [39].

62. Taigi ši sistema veikia priešingai nei tarpusavio pasitikėjimo sistema, be kita ko, nustatyta 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [40], kuriame pareiga tikrinti, ar laikomasi Sąjungos teisės, taikytinos bylos esmei, taigi kartu Europos viešosios tvarkos normų, nustatoma bylos esmę nagrinėjančiam teismui (t. y. galutiniu etapu), o ne pirminiu etapu teismui, nagrinėjančiam bylą dėl pripažinimo ir vykdymo [41].

34 — Žr. Sprendimą *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 34 punktas). Vartoju šią sąvoką norėdamas atskirti nuo kai kurių arbitražo teismų, dėl kurių Teisingumo Teismas nusprendė, kad jie atitinka teismų praktikoje nustatytus kriterijus, kad galėtų pateikti prejudicinį klausimą (žr. Sprendimą *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta*, C-377/13, EU:C:2014:1754 ir Nutartį *Merck Canada*, C-555/13, EU:C:2014:92). Remiantis šia teismo praktika būtų galima manyti, kad arbitražo teismai, į kuriuos kreiptasi pagal Konvenciją dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių bei juridinių asmenų investicinių ginčų sprendimo (CIRDI), gali teikti prejudicinius klausimus Teisingumo Teismui. Šiuo atžvilgiu žr. J. Basedow „EU Law in International Arbitration: Referrals to the European Court of Justice“, *Journal of International Arbitration*, 32 t., 2015, p. 367, p. 376–381. Kadangi daugėja arbitražų dėl investicijų, kuriuose keliami Sąjungos teisės taikymo klausimai, visų pirma susiję su valstybės pagalbos sritimi, jeigu arbitražo teismai galėtų teikti prejudicinius klausimus, būtų galima teisingiau ir veiksmingiau taikyti Sąjungos teisę.

35 — Žr. Sprendimą *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 32, 33 ir 40 punktai). Šiuo atžvilgiu taip pat žr. 2015 m. birželio 17 d. *Högsta domstolen* (Švedijos Aukščiausiasis Teismas) sprendimo *Systembolaget / The Absolute Company*, byla Nr. T 5767-13, 23 punktą.

36 — Toks yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo atvejis šioje byloje ir Nyderlandų teismų atvejis byloje, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269).

37 — Taip buvo Lietuvos teismų atveju byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316); jame keltas klausimas, ar nagrinėjamo tarptautinio arbitražo teismo sprendimas yra viešajai tvarkai prieštaraujantis „anti-suit injunction“, kaip tai suprantama pagal 1958 m. birželio 10 d. Niujorke pasirašytos Konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 330 t., p. 3) V straipsnio 2 dalies a punktą.

38 — Aišku, yra kelios išimtys, pavyzdžiui, arbitražo vietos (valstybės) teismo įsikišimas galutiniu etapu, jam veikiant kaip arbitražą palaikančiam teismui. Tačiau šiomis išimtimis nesiekiama užtikrinti Sąjungos teisės laikymosi. Šiuo atžvilgiu žr. Sprendimą *Rich* (C-190/89, EU:C:1991:319), kuris buvo susijęs su arbitražo teismo sudarymu.

39 — Galėtų būti kitaip, jeigu tai būtų tarptautinis arbitražas dėl investicijų, nes pagal kai kurias sistemas, pavyzdžiui, pagal CIRDI konvenciją, valstybių narių teismams nenumatyta galimybė tikrinti tarptautinių arbitražo teismų sprendimų atitikties Europos viešajai tvarkai (be kita ko, žr. šios konvencijos 53 ir 54 straipsnius). Tačiau dėl to, kad šios teisinės sistemos, kaip ir CIRDI konvencija, saisto valstybes nares ir trečiąsias šalis, joms taikomas SESV 351 straipsnis. Tarptautinio arbitražo sistemos ir Sąjungos teisinės sistemos kolizijos būtų galima išvengti, jeigu arbitražo teismai galėtų kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo (žr. šios išvados 34 išnašą).

40 — OL L 351, p. 1.

41 — Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Renault* (C-38/98, EU:C:2000:225) 33 punktą, kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad „valstybės, kurioje kreiptasi dėl vykdymo, teismas negali atsisakyti pripažinti kitos susitariančiosios valstybės sprendimą, remdamasis vien tuo, jog jis mano, kad priimant tokį sprendimą buvo netinkamai taikoma [Sąjungos] teisė, nes kitaip jis pakenktų konvencijos tikslui. Atvirkščiai, reikia išsiaiškinti, ar tokiais atvejais kiekvienoje susitariančiojoje valstybėje numatyta teisių gynimo priemonių sistema, papildyta [SESV 267] straipsnyje nustatytu prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmu, suteikia pakankamą garantiją privatiems asmenims“. To paties sprendimo 34 punkte Teisingumo Teismas nutarė, kad „galima teisės klaida, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje, nebuvo akivaizdus teisės normos, kuri vykdymo valstybės teisinėje sistemoje laikoma esmine, pažeidimas“.

63. Tuo remdamasis išanalizuosiu abu Prancūzijos teisėje nustatytus apribojimus.

a) Aiškus arba akivaizdus viešosios tvarkos pažeidimo pobūdis

64. Nors tarptautinio arbitražo teismo sprendimo kontrolė pagal Europos viešosios tvarkos normas (jos apima tik labai ribotą Sąjungos teisinės sistemos normų kategoriją) turi apimti tik akivaizdžius arba aiškius SESV 101 straipsnio pažeidimus, ši kontrolė taptų apgaulinga, atsižvelgiant į tai, kad susitarimai ar veiksmai, kuriais gali būti ribojama arba iškreipiama konkurencija, yra „dažnai slapti“ [42], dėl to daugeliu atvejų teisės subjektams būna neįmanoma (arba pernelyg sunku) įgyvendinti Sąjungos konkurencijos teisės jiems suteikiamas teises.

65. Iš tiesų, kaip savo rašytinių pastabų 21 punkte pripažįsta *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* ir jų teisės ekspertas savo išvados 5 punkte [43], dėl savo ribotumo tokia kontrolė apimtų tik „akivaizdžiausius [SESV 101 straipsnio] pažeidimus, pavyzdžiui, susitarimus dėl kainų nustatymo ar rinkos pasidalijimo“. Taigi teismas, nagrinėjantis ieškinį dėl panaikinimo, visiškai negalėtų tikrinti apribojimų, kurie vertinami pagal jų poveikį, nes norint juos konstatuoti reikėtų daugiau nei minimaliai patikrinti arbitražo teismo sprendimo esmę, o Prancūzijos teismai negalėtų to padaryti.

66. Vis dėlto, nors SESV 101 straipsnio pažeidimai skirstomi pagal jų akivaizdumą ir kenksmingumą, t. y. į ribojimus dėl tikslo ir ribojimus dėl poveikio [44], nė viena SESV 101 straipsnio nuostata neleidžia daryti išvados, kad kurie nors iš šių apribojimų yra toleruotini. Iš tiesų SESV 101 straipsnyje aiškiai draudžiami įmonių susitarimai, *„kurių tikslas ar poveikis“* [45] yra riboti konkurenciją. Taigi, arba SESV 101 straipsnis pažeidžiamas ir nagrinėjamas įmonių susitarimas teisiškai negalioja ir yra niekinis, arba ne.

67. Todėl šiuo atžvilgiu praktiškai nesvarbu tai, ar viešosios tvarkos normos pažeidimas yra aiškus, ar ne. Nė viena sistema negali toleruoti svarbiausių savo normų, priklausančių jos viešajai tvarkai, pažeidimų, neatsižvelgiant į tai, ar šie pažeidimai yra aiškūs, ar ne, ar jie akivaizdūs, ar ne.

b) Negalėjimas tikrinti tarptautinio arbitražo teismo sprendimo dėl viešosios tvarkos pažeidimo, jeigu klausimas buvo iškeltas ir aptartas arbitražo teisme, nes dėl to šį sprendimą reikėtų persvarstyti iš esmės

68. Sprendimo *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) 36 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad SESV 101 straipsnis (anksčiau – EB 81 straipsnis) yra „esminė nuostata, būtina [Sąjungai] patikėtoms užduotims įgyvendinti, visų pirma vidaus rinkai veikti“ [46].

42 — Sprendimas *Courage ir Crehan* (C-453/99, EU:C:2001:465, 27 punktas).

43 — Prof. Laurence Idot pripažįsta, kad, „išskyrus išimtinį atvejį, kai būtų leista įgyvendinti, pavyzdžiui, kartelį, valstybės teismas [negalėtų], nagrinėdamas ieškinį dėl tokio sprendimo, nagrinėti konkurencijos teisės esmės klausimo, jeigu jis jau būtų iškeltas ir nagrinėtas arbitražo teisme“.

44 — Žr. Sprendimą *CB / Komisija* (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 48–52 punktai).

45 — Išskirta mano.

46 — Šį konstatavimą Teisingumo Teismas pagrindė EB sutarties 3 straipsnio g punktu (dabar – SESV 3 straipsnio 1 dalies b punktas). Kaip jau paaiškinau savo išvados byloje *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2014:2414) 182 punkte, „nepritariu Sprendimo *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 36 punktas) <…> aiškinimui, pagal kurį vien aplinkybės, kad konkreti sritis patenka į Sąjungos kompetencijos, išimtinės arba pasidalijamosios, sritį pagal SESV 3 ir 4 straipsnius, pakanka, kad Sąjungos teisės nuostata galėtų būti laikoma viešosios tvarkos nuostata. Jei taip būtų, visą Sąjungos teisę, pradedant Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ir baigiant slėginei įrangai skirta direktyva, reikėtų laikyti viešąja tvarka <...>“. Tos pačios išvados 177 punkte, nurodydamas Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija* (C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461) 304 punktą, paaiškinau, kad Europos viešosios tvarkos sąvoka gali apimti tik „principus, kurie išplaukia iš pačios [Sąjungos] teisinės sistemos pagrindų“, kurių *„negalima pažeisti* dėl to, kad toks pažeidimas teisinėje, laisvoje ir demokratinėje valstybėje būtų nepriimtinas“. Taigi tai yra „imperatyvios taisyklės, tokios *svarbios* atitinkamai teisinei sistemai, kad nagrinėjamos bylos aplinkybėmis nuo jų nebūtų galima niekaip nukrypti“ (žr. mano išvados byloje *Bogendorff von Wolffersdorff*, C-438/14, EU:C:2016:11, 100 punktą). Šiuo atžvilgiu SESV 101 ir 102 straipsniai yra vidaus rinkai veikti labai svarbios ir esminės nuostatos, be kurių Sąjunga neveiktų ir kurių pažeidimas, nesvarbu, ar jis būtų aiškus, ar ne, akivaizdus, ar ne, būtų nepriimtinas Sąjungos teisinės sistemos požiūriu.

69. Be to, Sprendimo *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316) 37 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad tarpusavio pasitikėjimo principas nėra privalomas arbitražo teismams [47]. Tai reiškia, kad valstybių narių teismai neprivalo paisyti arbitražo teismų, kurie nėra valstybių narių teismai, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, pateiktų atsakymų į Sąjungos teisės klausimus.

70. Todėl, nors SESV 101 straipsnis yra tokia svarbi Sąjungos teisinei sistemai nuostata, aplinkybė, kad šalys arbitražo teisme iškėlė ir aptarė tarptautinio arbitražo teismo sprendimo neatitikties šiai nuostatai klausimą, negali turėti lemiamos reikšmės, nes šalių elgesys arbitražo byloje galėtų pakenkti šio straipsnio veiksmingumui, o arbitražo teismas iš principo negali [48] pateikti Teisingumo Teismui prejudicinio klausimo ir aiškinti bei taikyti Sąjungos teisę nebūtinai yra jo užduotis.

71. Dėl šių priežasčių valstybės narės teismo atliekama tarptautinių arbitražo teismų sprendimų prieštaravimo Europos viešosios tvarkos normoms kontrolė negali būti siejama su tuo, ar šis klausimas buvo, ar nebuvo keliamas arba aptariamas arbitražo teismo byloje, ir ši kontrolė negali būti ribojama nacionalinėje teisėje nustatytu draudimu persvarstyti nagrinėjamą sprendimą iš esmės.

72. Kitaip tariant, viena ar kelios susitarimų, kurie gali būti antikonkurenciniai, šalys negali, pasitelkdamos arbitražą, išvengti šių susitarimų kontrolės pagal SESV 101 ir 102 straipsnius.

2. Ar pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį būtina panaikinti tokį tarptautinio arbitražo teismo sprendimą, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, kuriuo leidžiama vykdyti patento licencijos sutartį, pagal kurią visu jos galiojimo laikotarpiu numatyta mokėti einamuosius mokesčius net ir pripažinus nagrinėjamos technologijos patentą (šiuo atveju – patentą EP 177) negaliojančiu atgaline data arba jeigu nagrinėjamos technologijos naudojimas nėra pažeidimas (šiuo atveju – patentų US 522 ir US 140)?

a) Pirminės pastabos

73. Skaitant trečiąjį dalinį sprendimą ir iš vienintelio arbitro pateikto licencinės sutarties išaiškinimo matyti, kad *Genentech* prievolė mokėti einamuosius mokesčius bendrovėms *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, apskaičiuotus pagal jų vaistų gamybą naudojant aktyvatoriaus technologiją, nepriklausė nuo to, ar ši technologija yra arba išliks saugoma patento [49].

74. Iš tiesų pagal trečiąjį dalinį sprendimą paprasto nagrinėjamos technologijos naudojimo licencijos sutarties galiojimo laikotarpiu pakako, kad atsirastų prievolė mokėti einamuosius mokesčius [50].

75. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas neturi peržiūrėti ar kvestionuoti vienintelio arbitro nustatytų faktinių aplinkybių ar jo remiantis Vokietijos teise pateikto licencinės sutarties aiškinimo, pagal kurį šia licencine sutartimi įpareigojama mokėti mokesčius, nepaisant vieno ar kelių patentų pripažinimo negaliojančiais ar nepažeidimo.

47 — Šiuo klausimu taip pat žr. mano išvados byloje *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2014:2414) 154 punktą.

48 — Žr. Sprendimą *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754) ir Nutartį *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92). Šiuo atveju vienintelis arbitras nėra „valstybės narės teismas“, kaip tai suprantama pagal šią teismo praktiką, nes jo jurisdikcija nėra privaloma ir yra nulemta licencinės sutarties, dėl kurios buvo priimti pagrindinėje byloje nagrinėjami arbitražo teismo sprendimai, šalių laisvai priimto sutartinio sprendimo.

49 — Atsakymuose į Teisingumo Teismo raštu pateiktus klausimus *Genentech*, *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, Prancūzijos vyriausybė ir Komisija laikosi nuomonės, kad trečiasis dalinis sprendimas nesusijęs su patentu EP 177. Komisija mano, kad du amerikietiškieji patentai (patentai US 522 ir US 140) neturi didelės reikšmės trečiajam daliniam sprendimui. Jos nuomone, pagal licencinei sutarčiai taikytiną teisę, t. y. Vokietijos teisę, licencijuoto patento atšaukimas arba pripažinimas negaliojančiu neturi poveikio prievolei mokėti mokesčius, ir priduria, kad pagal Vokietijos teisę leidžiama suteikti licenciją net ir tokiai technologijai, kuri nėra nei patentuota, nei patentuotina. *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* pažymi, jog iš trečiojo dalinio sprendimo aiškiai matyti, kad vienintelis arbitras įpareigojo *Genentech* sumokėti *Sanofi* mokėtinus mokesčius, grįsdamas tai tik aktyvatoriaus, dėl kurio sudaryta licencinė sutartis, naudojimu *Genentech* vykdomai *Rituxan*® gamybai Jungtinėse Amerikos Valstijose.

50 — Neginčijama, kad, kaip nurodo JAV teismai, patentai US 522 ir US 140 nepažeisti. Be to, vienintelis arbitras trečiojo dalinio sprendimo 322–330 punktuose konstatavo, kad aktyvatorius buvo naudojamas *Rituxan*® gamybai nuo 1998 m. gruodžio 15 d. iki 2008 m. spalio 27 d. Žr. šios išvados 16 punktą.

76. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia Teisingumo Teismo, kaip aiškinti SESV 101 straipsnį, todėl *Genentech* nuorodos į Sprendimą *Huawei Technologies* (C-170/13, EU:C:2014:2391) ir į kai kurias mano išvadas [51], kurią pateikiau toje byloje, ištraukas, susijusias su SESV 102 straipsniu, neturi prasmės.

b) Šalių argumentai

77. *Genentech* nuomone, trečiajame daliniame sprendime nustatytas įpareigojimas mokėti nagrinėjamus einamuosius mokesčius, jeigu patentas pripažįstamas negaliojančiu arba jeigu nėra licencijuoto patento pažeidimo, ne tik reikšmingai paveikia valstybių narų tarpusavio prekybą, bet ir riboja konkurenciją ir savo tikslu, ir poveikiu.

78. Dėl poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai *Genentech* pažymi, kad 1998 m. birželio 2 d. Komisija suteikė leidimą pateikti į rinką *MabThera*® pagal 1993 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2309/93, nustatantį Bendrijos leidimų dėl žmonėms skirtų ir veterinarinių vaistų išdavimo bei priežiūros tvarką ir įsteigiantį Europos vaistų vertinimo agentūrą [52], ir šis leidimas galiojo pardavimui visoje Sąjungoje. Kaip nurodo *Genentech*, bylai reikšmingu laikotarpiu (1998–2008 m.) ji gamino „rituksimabą“, siekdama pateikti jį įvairių valstybių narių rinkoms, daugiausia Vokietijos Federacinės Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Italijos Respublikos bei Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės rinkoms. Ji pažymi, kad vienintelio arbitro priteisti mokesčiai buvo apskaičiuoti remiantis grynaisiais pasauliniais galutinių produktų pardavimais 1998–2008 m. ir kad, atsižvelgiant į dideles pardavimo apimtis Sąjungoje, bylai reikšmingu laikotarpiu konkurencijos apribojimas, kurį lėmė vienintelio arbitro priteistas mokėjimas, tiesiogiai paveikė valstybių narių tarpusavio prekybą.

79. *Genentech* taip pat paaiškina, kad jos padėtis rinkoje yra nepalanki konkurenciniu požiūriu, nes ji priversta mokėti už technologijos, kuria kiti konkurentai gali naudotis laisvai ir nemokamai, naudojimą.

80. Be to, kaip nurodo *Genentech*, *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* buvo atlyginta ir jos nepagrįstai praturtėjo [53], kai susirinko einamuosius mokesčius už mokslo ir technologinius išradimus, prie kurių niekaip neprisidėjo. *Genentech* nuomone, pagrindinėje byloje nagrinėjamais tarptautinio arbitražo sprendimais *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* buvo leista „apmokestinti“ savo konkurentus ir užkrauti finansinę naštą farmacijos pramonei apskritai ir *Genentech* bei jos patronuojamosioms bendrovėms konkrečiai, visų pirma toms, kurios vykdo veiklą Europoje ir likusioje pasaulio dalyje, šitaip pažeidžiant Sąjungos konkurencijos teisę.

81. Dėl pačios konkurencijos *Genentech* pažymi, kad *Sanofi-Aventis* yra antra pagal dydį Europoje farmacijos įmonių grupė pagal pajamas iš receptinių vaistų ir dalyvauja vykdant mokslo tyrimus ir plėtrą, taip pat gaminant vaistus įvairiose gydymo srityse. *Genentech* priduria, kad *Sanofi-Aventis* yra viena pagrindinių *Roche* konkurenčių (šiuo metu *Genentech* 100 % priklauso *Roche*) mokslo tyrimais grindžiamos farmacijos pramonės srityje.

82. Tačiau, *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* nuomone, *Genentech* ginčijami arbitražo teismo sprendimai yra labai mažai susiję su Sąjunga.

51 — C-170/13, EU:C:2014:2391.

52 — OL L 214, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 12 t., p. 151.

53 — 2013 m. spalio 3 d. nutartimi *Cour d'appel de Paris* paskelbė vykdytinu trečiąjį dalinį sprendimą ir jo priedą. Taigi šie sprendimai buvo įvykdyti.

83. Jos taip pat pažymi, kad *Genentech* mokėtinus mokesčius lemia ne koks nors europinis patentas ir kad ginčijami tarptautinio arbitražo teismo sprendimai neturėjo nė menkiausio poveikio *Genentech* pardavimams. Minėtos bendrovės taip pat priduria, jog vienintelis arbitras priėmė sprendimą tik dėl to, ar *Genentech* pagal sutartį privalėjo mokėti licencinėje sutartyje numatytus mokesčius, ir kad galutiniu sprendimu *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* priteisti mokesčiai buvo apskaičiuoti remiantis pasauliniais *Rituxan*® pardavimais, kurių beveik 17 % susiję su Sąjunga, o nagrinėjamu laikotarpiu, t. y. 1998–2008 m., tai yra maždaug 18 mln. EUR.

c) Vertinimas

84. Dėl poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai pritariu Komisijos pastaboms atsakymuose į Teisingumo Teismo raštu pateiktus klausimus, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti ar, atsižvelgiant į nagrinėjamos rinkos savybes, yra pakankama tikimybė, kad prievolė mokėti mokesčius priėmus galutinį arbitražo teismo sprendimą ir taikant licencijos sutartį tiesiogiai ar netiesiogiai, realiai ar potencialiai paveikia valstybių narių tarpusavio prekybą ir kad šis poveikis nėra nereikšmingas [54].

85. Dėl konkurencijos ribojimo šiuo atveju nekyla klausimas, ar *Genentech* padėtis dėl vienintelio arbitro pateikto licencinės sutarties išaiškinimo tapo mažiau palanki komerciniu požiūriu ir ar, žvelgiant (neginčijamai) iš šalies, ši įmonė nebūtų sudariusi tokios sutarties [55]. SESV 101 straipsniu nesiekiama bendrai reglamentuoti įmonių komercinių santykių ir tiesiog draudžiami tam tikrų rūšių įmonių susitarimai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas vidaus rinkoje.

86. Be to, Sprendime *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195) Teisingumo Teismas pagal konkurencijos teisę nagrinėjo sutartinę prievolę, pagal kurią licencijos, susijusios su patentuotu išradimu, turėtojas privalėjo mokėti mokestį, kurio trukmė nebuvo ribojama, taigi jis privalėjo mokėti šį mokestį ir nustojus galioti patentui.

87. Minėto sprendimo 11 ir 12 punktuose Teisingumo Teismas nusprendė:

„Negalima atmesti, kad licencinės sutarties sąlyga, pagal kurią nustatoma prievolė mokėti licencinį mokestį, gali būti *nesusijusi su patentu*. Iš tiesų tokia sąlyga veikiau gali rodyti pagal licencinę sutartį suteikiamų naudojimo galimybių vertės *komercinį įvertinimą*. <…>

Jeigu prievolė mokėti licencinius mokesčius nustatyta neterminuotai ir jeigu teigiama, kad ji toliau galioja šių mokesčių mokėtojui pasibaigus nagrinėjamo patento galiojimui, kyla klausimas, ar, atsižvelgiant į licencinės sutarties ekonomines ir teisines aplinkybes, prievolė toliau mokėti licencinį mokestį gali riboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal [SESV 101] straipsnio 1 dalį“ [56].

54 — Komisijos teigimu, tam tikros aplinkybės leidžia manyti, kad pareiga mokėti nagrinėjamus mokesčius gali turėti tokį poveikį. „Pirma, licencinė sutartis geografiškai apima visą pasaulį, taigi visą Europos Sąjungą <...>. Antra, licencinė sutartis susijusi su technologija, kuri, [vienintelio] arbitro nuomone, buvo naudojama rituksimabui, Sąjungoje parduodamo vaisto *MabThera*® veikliajai medžiagai gaminti. Trečia, *MabThera*® pagal [Reglamento (EEB) Nr. 2309/93] 3 straipsnį buvo suteiktas leidimas pateikti į rinką <…>. Ketvirta, atrodo, kad *Genentech* prekiavo *MabThera*® bent Vokietijoje, Prancūzijoje ir Italijoje. Penkta, atrodo, kad *Sanofi* ir [*Genentech*, kuri šiuo metu priklauso *Roche* grupei], yra didelės konkurentės farmacinių mokslo tyrimų srityje, visų pirma galimos konkurentės *Rituxan*® (ir *MabThera*®) poveikio srityje. Šešta, pareiga mokėti mokesčius gali padidinti *Genentech* gamybos išlaidas ir sumažinti konkurenciją esamų produktų ir technologijų rinkose, be kita ko, *MabThera*® poveikio srityje. Septinta, atrodo, kad *Rituxan*® ir *MabThera*® apyvarta yra daugiau nei milijardas eurų, o tai leidžia juos laikyti „blockbuster“ tipo vaistais“.

55 — Kaip *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* pažymėjo atsakymuose į Teisingumo Teismo raštu pateiktus klausimus, „vien to, kad sutartinių mokesčių, mokėtinų pagal licencijos sutartį, mokėjimas galiausiai gali užkrauti finansinę naštą licenciatui, šiuo atveju – *Genentech*, nepakanka siekiant kvalifikuoti kaip konkurencijos ribojimą. Tokia našta tiesiog rodo licencinės sutarties, kuri buvo sudaryta tarp lygiaverčių, pakankamai apdairių prekybos įmonių, joms žinant visą informaciją, komercinį pobūdį, ir ši licencinė sutartis, kaip ir bet kuri kita komercinė sutartis, gali tapti komerciškai mažiau palanki, nei prieš tai numatė viena iš šalių“.

56 — Išskirta mano.

88. Teisingumo Teismo teigimu, nagrinėjama prievole gali būti pažeista SESV 101 straipsnio 1 dalis, jeigu pagal licencinę sutartį licenciatui nesuteikiama teisė ją nutraukti, apie tai iš anksto pranešus per protingą terminą, arba po sutarties nutraukimo siekiama riboti licenciato veiksmų laisvę [57].

89. Nors minėtas sprendimas tikrai buvo susijęs su šiek tiek kitokiomis ekonominėmis ir teisinėmis aplinkybėmis nei pagrindinės bylos aplinkybės [58], manau, kad ši teismo praktika pagal analogiją gali būti taikoma šiai bylai.

90. Trečiasis dalinis sprendimas patvirtina, kad *Genentech* prievolę mokėti licencinius mokesčius lėmė ne galiojančiais patentais saugomos technologijos naudojimas, o tik nagrinėjama licencinė sutartis [59]. Iš vienintelio arbitro pagal Vokietijos teisę pateikto licencinės sutarties išaiškinimo aiškiai matyti, kad šios sutarties komercinis tikslas buvo leisti *Genentech* naudoti nagrinėjamą aktyvatorių, išvengiant teisminių ginčų dėl patento. Kadangi *Genentech*, kitaip nei aktyvatoriaus naudotojai, kurie nesudarė tokios licencinės sutarties su *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, tikrai pasinaudojo šia „laikina situacija“ [60] licencinės sutarties galiojimo laikotarpiu, mokesčiai už aktyvatoriaus naudojimą, kuriuos pagal šią sutartį turėjo mokėti *Genentech*, nebuvo kompensuotini, net nesant nagrinėjamų patentų pažeidimo ar negaliojimo.

91. Be to, prievolė mokėti licencinius mokesčius buvo numatyta tik šios licencinės sutarties galiojimo laikotarpiu ir *Genentech* galėjo nevaržoma nutraukti šią sutartį, prieš tai įspėjusi per labai trumpą dviejų mėnesių laikotarpį [61]. Taigi nutraukus licencinę sutartį *Genentech* atsidurtų lygiai tokioje pačioje padėtyje kaip ir visi kiti nagrinėjamo aktyvatoriaus naudotojai [62].

92. Dar pažymiu, kad *Genentech* veiksmų laisvė po sutarties nutraukimo nebuvo niekaip ribojama ir kad jai nebuvo privaloma sąlyga, pagal kurią jai būtų buvę draudžiama ginčyti nagrinėjamų patentų galiojimą ar pažeidimą. Be to, po licencinės sutarties nutraukimo ji kreipėsi į *United States District Court for the Northern District of California* (Jungtinių Amerikos Valstijų Kalifornijos šiaurės apygardos teismas) dėl patentų pripažinimo negaliojančiais.

93. Tačiau *Genentech* laikosi nuomonės, jog iš Sprendimo *Windsurfing International / Komisija* (193/83, EU:C:1986:75) matyti, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis pažeidžiama, jeigu patento licencijos turėtojas privalo mokėti mokesčius, apskaičiuojamus pagal produkto, kuriam patentas netaikomas, grynąją pardavimo kainą.

57 — Žr. Sprendimą *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195, 13 punktas). *Genentech* nuomone, Komisija 1975 m. gruodžio 2 d. sprendime dėl [SESV 101] straipsnio taikymo procedūros (IV/26.949 – *AOIP / Beyrard*) (OL L 6, p. 8) „pripažino, kad konkurencija yra ribojama, jeigu pagal sutartį dėl licencijuoto patento buvo numatyta mokėti mokesčius licenciarui, nenaudojant jo patentų“. Komisijos teigimu <...>, tokia licencinės sutarties sąlyga „neatitinka [101] straipsnio 1 dalies lygiai taip pat kaip ir prievolė mokėti mokesčius *pasibaigus patento galiojimui*“ (išskirta mano). *Genentech* pastabos susijusios su sąlyga, pagal kurią licenciatas įpareigojamas mokėti mokesčius, jeigu jis gamina sutartyje numatytus produktus nenaudodamas licenciaro patentų. Minėtame sprendime Komisija laikėsi nuomonės, kad nagrinėta sąlyga turėjo konkurenciją ribojantį poveikį, nes pagal ją buvo numatyta mokėti mokesčius licenciarui, nenaudojant jo patentų. Šiuo atžvilgiu ji nurodė, kad minėta sąlyga, kaip ir bet kuri kita sąlyga, pagal kurią prievolė mokėti mokesčius buvo numatyta pasibaigus patento galiojimui, neatitiko SESV 101 straipsnio 1 dalies. Reikia pažymėti, kad Komisija, kaip ir Teisingumo Teismas Sprendimo *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195) 13 punkte, pažymėjo, kad „prievole mokėti mokesčius pasibaigus patento galiojimui <...> pažeidžiamas [101] straipsnis, *nes pagal sutartį licenciatui neleidžiama nutraukti sutarties*“ (išskirta mano).

58 — Ši byla susijusi su patentų panaikinimo arba nepažeidimo atveju, o byla, kurioje priimtas Sprendimas *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195), buvo susijusi su patentų galiojimo pabaiga.

59 — *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis* pažymi, jog daugelio valstybių narių teisės aktuose numatyta, kad jeigu patentas panaikinamas, licenciatas turi teisę toliau nebemokėti licencinių mokesčių, tačiau jis negali reikalauti jau sumokėtų mokesčių grąžinimo.

60 — Žr. trečiojo dalinio sprendimo 315 punktą.

61 — Byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195), buvo numatytas šešių mėnesių išankstinio pranešimo terminas, kuris baigėsi kiekvienų metų spalio 1 d.

62 — Vis dėlto, kaip Komisija pažymi savo pastabose, „prievolė toliau mokėti mokesčius, nesant galimybės nutraukti sutarties, apie tai įspėjus per protingą terminą, užkrautų licenciatui ekonomiškai nepagrįstas gamybos išlaidas ir dėl to sumažėtų konkurencija esamų produktų ir technologijų rinkose, o licenciatas būtų atgrasytas nuo investavimo į savo technologijos plėtrą ir tobulinimą“.

94. Minėtame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad iš principo ši mokesčių apskaičiavimo sistema, grindžiama grynąja burlentės komplekto pardavimo kaina, galėjo riboti konkurenciją dėl lentų, kurioms nebuvo taikomas patentas [63]. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas minėto sprendimo 65 punkte pažymėjo, kad buvo tiek atskirai parduodamos įrangos, tiek atskirai parduodamų lentų paklausa.

95. Tačiau minėtame sprendime patento turėtojas dėl nagrinėjamos sąlygos ir pažeisdamas SESV 101 straipsnio 1 dalies e punktą nustatė sutarties sudarymo sąlygą – kad jo partneris sutiktų pirkti papildomas paslaugas [64], kurios dėl savo pobūdžio ar komercinio naudojimo neturėjo ryšio su sutarties dalyku. Vis dėlto pagrindinėje byloje nėra jokio požymio, kuris leistų teigti, kad vykdant trečiąjį dalinį sprendimą *Genentech* būtų tekę prisiimti įsipareigojimus, kurie dėl savo pobūdžio ar komercinio naudojimo neturėjo ryšio su licencinės sutarties dalyku.

96. Iš tiesų, kaip nurodė vienintelis arbitras, licencinės sutarties komercinis tikslas buvo išvengti teisminių ginčų dėl patentų, todėl mokesčių apskaičiavimas visiškai nepriklausė nuo to, ar galutiniam produktui buvo taikomas galiojantis patentas.

97. Todėl manau, kad jeigu technologiją saugantis patentas pripažįstamas negaliojančiu arba nepažeidžiamas, pagal SESV 101 straipsnį nedraudžiama leisti vykdyti licencinę sutartį, pagal kurią licenciatas įpareigojamas mokėti mokesčius vien už teisių, susijusių su licencijuojamais patentais, naudojimą, jeigu, pirma, šios sutarties komercinis tikslas yra leisti licenciatui naudoti nagrinėjamą technologiją, išvengiant teisminių ginčų dėl patentų ir, antra, licenciatas gali nutraukti licencinę sutartį, apie tai iš anksto pranešęs per protingą terminą, net jei patentas pripažįstamas negaliojančiu arba nepažeidžiamas.

3. Dėl išimčių reglamentų, susijusių su technologijų perdavimu, taikytinumo

98. *Genentech*, *Hoechst*, *Sanofi-Aventis*, Nyderlandų vyriausybė ir Komisija pateikė pastabas dėl 2014 m. kovo 21 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 316/2014 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms [65] nuostatų taikymo.

99. Tačiau, Prancūzijos vyriausybės nuomone, kadangi pateiktas klausimas yra susijęs su licencinės sutarties įgyvendinimu nuo 1998 m. gruodžio 15 d. iki 2008 m. spalio 27 d., nagrinėjamam laikotarpiui turi būti taikomas 1996 m. sausio 31 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 240/96 dėl [SESV 101] straipsnio 3 dalies taikymo technologijų perdavimo susitarimų kategorijoms [66] ir Reglamentas Nr. 772/2004.

100. Mano nuomone, nėra tikslo nagrinėti šių trijų reglamentų, kurie vadinami išimčių reglamentais, taikytinumo šioje byloje nagrinėjamam atvejui.

63 — Žr. Sprendimą *Windsurfing International / Komisija* (193/83, EU:C:1986:75, 67 punktas).

64 — Pagal licencinės sutarties sąlygą licenciatai privalėjo mokėti mokesčius už burlentės įrangą, pagamintą pagal patentą, taikomą tik įrangai, remiantis burlentės komplekto, sudaryto iš burlentės įrangos ir lentos, kuri nebuvo saugoma patento, pardavimo kainomis.

65 — OL L 93, p. 17.

66 — OL L 31, p. 2.

101. Be to, kad Teisingumo Teismas neturi pakankamų duomenų tokiai analizei atlikti, ji būtų perteklinė, nes manau, kad, remiantis Sprendimu *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195), pagal SESV 101 straipsnio 1 ir 2 dalis trečiasis dalinis sprendimas neturi būti panaikintas. Pažymiu, kad pagal šiuos išimčių reglamentus SESV 101 straipsnio 3 dalis [67] taikoma technologijų perdavimo susitarimų, kuriuose dalyvauja ne daugiau kaip dvi įmonės, ir su jais susijusių suderintų veiksmų, *kuriems taikoma SESV 101 straipsnio 1 dalis*, kategorijoms.

102. Siekdamas išsamumo pažymiu, jog *Genentech* pastaboms, kad jai pagal trečiąjį dalinį sprendimą tenkanti prievolė mokėti mokesčius nuo visų *MabThera*® pardavimų pagal Reglamento Nr. 316/2014 4 straipsnio 1 dalies a ir d punktus yra sunkus apribojimas, negalima pritarti.

103. Iš tiesų iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos negalima daryti išvados, kad licencinės sutarties ir trečiojo dalinio sprendimo tikslas ar poveikis yra, pirma, apriboti *Genentech* galimybę nustatyti savo kainas parduodant produktus tretiesiems asmenims [68] arba, antra, apriboti jos galimybę „naudoti nuosavos technologijos teises“ arba „vykdyti moksl[o] tyrimus ir <...> plėtrą“ [69].

VI – **Išvada**

104. Taigi siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Cour d'appel de Paris* pateiktą prejudicinį klausimą:

Jeigu patentas, kuriuo saugoma technologija, pripažįstamas negaliojančiu arba nepažeidžiamas, pagal SESV 101 straipsnį nereikalaujama panaikinti tarptautinio arbitražo teismo sprendimo, kuriuo leidžiama vykdyti licencinę sutartį, pagal kurią licenciatas įpareigojamas mokėti mokesčius vien už teisių, susijusių su licencijuotais patentais, naudojimą, jeigu šios sutarties komercinis tikslas yra leisti licenciatui naudoti nagrinėjamą technologiją siekiant išvengti bet kokių teisminių ginčų dėl patento, su sąlyga, kad licenciatas gali nutraukti licencinę sutartį, įspėjęs apie tai prieš protingą terminą, gali ginčyti patentų galiojimą arba pažeidimą ir po sutarties nutraukimo išlaiko veiksmų laisvę.

67 — Visų trijų nagrinėjamų reglamentų teisinis pagrindas yra Reglamentas Nr. 19/65.

68 — Žr. Reglamento Nr. 316/2014 4 straipsnio 1 dalies a punktą. Šiuo klausimu žr. SESV 101 straipsnio 1 dalies a punktą.

69 — Žr. Reglamento Nr. 316/2014 4 straipsnio 1 dalies d punktą. Šiuo klausimu žr. SESV 101 straipsnio 1 dalies b punktą.